

Lahden kaupunginhallituksen lausunto ympäristöministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muutoksesta

1. Yleiset huomiot RYTJ-laista

Kunnat vastaavat yhdyskunnan toimivuudesta sekä maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvistä peruspalveluista. Kaavoitus ja rakennusvalvonta kuuluvat kunnan lakisäateisiin itsenäisiin tehtäviin. Kansalaiset ja yritykset saavat kaavoitukseen sekä rakennuslupiin ja -valvontaan liittyvät palvelut julkishallinnon läheisyysperiaatteen mukaisesti lähipalveluna kunnasta. Tätä kunnan toimintaa palvelevat kuntien kaava- ja rakennusluparekisterit, jotka ovat osa kunnan laajempaa perusrekisterikonaisuutta kiinteistö-, rakennus ja huoneisto-, osoite-, maaomaisuus-, infra- ja väestötieto-osien sekä kunnan tuottamien lukuisten muiden paikkatietoaineistojen kanssa. Erityisesti useissa suurissa ja keskisuurissa kunnissa asemakaavat tuotetaan jo nyt koneluettavina. Tämä tilanne on myös Lahdessa. Lisäksi käytössä on rajapinta, jonka kautta kaavatietoa välitetään eteenpäin. Kaavatieto on yksi noin 160:stä Lahdessa rajapinnalle toimitetusta tietoaaineistosta. Osa tiedoista on avointa dataa, osa salasanan takana.

Lahden kaupunki pitää hyvänä, että suunnitelmatiedon tuottamisessa tähdätään yhtenäisen, valtakunnallisen tietomallin käyttöönottoon ja näin mahdollistetaan valtakunnallisesti yhtenäinen kaavatietovaranto. Yhteentoimivuus, tietomallit ja koneluettavuus ovat kannatettavia tavoitteita ja voivat tuottaa paljon hyötyjä koko yhteiskunnalle. Tapa, jolla hyviin päämääriin nyt yritetään päästä, ei kuitenkaan ole oikea. Suunniteltu järjestelmäkokonaisuus on liian suuri, käytettävyys heikko ja kustannukset hyötyihin nähden liian suuret. Rakennuslupatietojen sekä rakennus- ja huoneistorekisterin (rahu) massiivisen tietoaaineiston sisällyttäminen RYTJiin ei ole järkevää.

Tavoitteeksi olisi syytä ensi vaiheessa asettaa suunnitelmatiedon yhtenäistäminen ja kuntien tukeminen tietomallimuotoisten aineistojen tuottamisessa. On muistettava, että yhtenäisen suunnitelmatietovarannon hyödyt saadaan vasta, kun myös jo olemassa olevat kaavat on muunneltu edes jossain määrin digitaaliseen muotoon. Tämä on tilanne Lahden kaupungissa jo nyt mutta läheskään kaikissa kaupungeissa ei ole.

Lahti ylläpitää koko kaavoitetusta alueestaan ajantasa-asemakaavaa. Se on paikkatietojärjestelmän käytetyimpiä tietotuotteita sekä sisäisessä että ulkoisessa käytössä. Ajantasakaavan ylläpito kunnassa ja toimittaminen valtakunnalliselle palvelualueelle oli Lahden ehdotus RYTJin sisältöpohdinnan alkuvaiheissa. Tätä ei kuitenkaan RYTJ-projektissa nähty mahdollisena vaihtoehtona. Tosiasiallisesti RYTJiin pitäisi rakentaa valtakunnallinen ajantasa-asemakaava, jotta se palvelisi niitä käyttötarkoituksia, joita sen on esitetty palvelevan. Ehdotetulla rakenteella asiakkaat eivät saisi ajantasa-asemakaavan kaltaista kattavaa tietokokonaisuutta ja kysymykset ohjautuvat edelleen kuntaan. Näin RYTJin etuna esitetty valtakunnallinen asiakaspalvelu ja kunnan roolin pieneminen siinä ei tule toteutumaan. Lisäksi kaavoihin liittyvä paljon taustatietoa ja paikallistuntemusta, jonka takia paikallisia kaavoituksen asiantuntijoita halutaan kuulla.

Kunnille esitetään, että RYTJin myötä kuntien nykyinen moninkertainen tiedonvälitys eri valtionhallinnon toimijoille poistuu esimerkiksi kaavatietojen osalta. Näin ei kuitenkaan tule tapahtumaan, esimerkkinä tästä tilastointi. Kunta toimittaa asemaavoista ns. seurantalomakkeen (uudet/muuttuvat pinta-alat, rakennusoikeudet). Tätä tilastointia tai muuta kattavaa tiedonhakua tai analysointia ei RYTJ:n kautta voida tehdä, ellei myös kaikkia jo voimassa olevia asemakaavoja muunneta tietomallimuotoon. Tällä hetkellä voimassa olevista kaavoista ollaan tuomassa RYTJiin ulkorajat ja kaava-alueisiin linkitettyjä sähköisiä kaava-asiakirjoja (alkuperäinen kaavakartta, selostus). Näillä tiedoilla ei RYTJistä pystytä tuottamaan mitään käyttökelpoista seurantaa, tilastoa tai analyysiä. Joten kunnan tiedonvälitystehtävä eri valtakunnallisille organisaatioille vain lisääntyy, kun entisten lisäksi tulee laajat velvoitteet RYTJin suuntaan. Lisäksi on epäselvää, koska valtionhallinnon muut organisaatiot aidosti alkaisivat RYTJiä käyttää ja rajapintoja siihen rakentaa. Siihen saakka kaikki tietojenvälitys tapahtuisi kunnan kautta, kuten aiemminkin.

Taloudellisessa mielessä RYTJ-lakiluonnos on kuntien kunnalta epäoikeudenmukainen. Kunnilla säilyisivät edelleen kaikki tiedon ylläpidon vastuut sekä tiedontuotantoon ja yhteen toimivuuden toteuttamiseen liittyvät kustannukset, kun taas Suomen ympäristökeskus (Syke) saisi oikeuden kunnan kustannuksella tuotettujen tietojen hallinnointiin ja jakamiseen. Lakiluonnos rajaisi kuntien mahdollisuuksia hallinnoida omaa tietoaineistoaan ja tuottaa omia tietopalveluitaan. Lahden kaupunki samoin kuin monet muut kaupungit on kattanut tiedontuotannon kustannuksiaan perimällä maksuja tietojen käytöstä, mutta lakiluonnos heikentäisi tätä mahdollisuutta.

Kaavoitusprosessi ei ole datantuotannon osalta tavanomainen *viranomaistoiminnan ohessa* kirjattava päätös tai tekstidokumentti, vaan tietyssä muodossa ja valtavan laajan tietosisällön kattava paikkatietosidonnainen tietokokonaisuus. Koneluettava kaava tausta-aineistoinen on arvokas tietotuote, joka tuotetaan pääosin kunnan kustannuksella. Digitaalisen kaavan tuottaminen maksaa kunnalle tyypillisesti kymmeniä tai satoja tuhansia euroja ja edellyttää erityisesti suurissa kunnissa paikkatietojärjestelmien ja mittauskaluston hankintaa sekä paikalliseen infraan ja ympäristöön liittyvien paikkatietojen jatkuvaa ylläpitoa.

Syke päättäisi ja hallinnoisi, kenelle esimerkiksi rajapinnan kautta tietoja RYTJistä jaetaan. Lakiluonnoksen tulkintatekstin mukaan, Mikäli kunnat yhteisrekisterinpitäjinä haluaisivat luovuttaa tietoa, olisi niillä oikeus luovuttaa sellaista tietoa, joihin kunnilla olisi oikeus käsitellä. Tiedot luovutettaisiin tällöin hakemalla tiedot rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja sen jälkeen kunta valitsisi itse, kuinka luovuttaisi tiedot eteenpäin tietoa pyytävälle. Kunta siis toimisi edelleen tietojen välittäjänä. Tässä tilanteessa ei olisi järkevää käyttää RYTJiä mitenkään, vaan toimittaa tiedot suoraan omasta paikkatietojärjestelmästä, kuten nykyisinkin.

RYTJ edellyttäisi Lahden kaupungilta paitsi käyttöönottoon liittyvien kustannusten kattamista, (paikkatietojärjestelmän vaatimat ohjelmistomuutokset, rajapinnan rakentaminen) myös lisäresursointia sekä edellä mainittujen ylläpidossa että henkilötyöresursseina. Lahti ylläpitäisi tiedot omassa paikkatietojärjestelmässään osana laajaa tietovarantoa kuten ennenkin ja sen lisäksi RYTJiin toimitettavien tietojen siirtoa. Lisäksi kaavat pitäisi toimittaa paitsi tietomallimuodossa edelleen myös nykyisen kaltaisena dokumenttina.

Rakennuslupa- sekä rakennus- ja huoneistorekisterin sisällyttämistä RYTJiin ei perustella juuri ollenkaan. Kyseessä on erittäin suuri ja monimuotoinen tietomassa, joka nyt on Digi- ja

väestötietoviraston (DVV) hallinnoima. Rakennuslupatiedot toimitetaan rajapinnan kautta ja rakennusten pysyvät rakennustunnukset kunta hakee DVV:n on-line-palvelusta. Rakennuslupatietojen siirto RYTJiin käynnistyisi jo vuonna 2023 ja rahu-rekisterin käyttö seuraavana vuonna.

Rakennuslupaprosessi on tiukasti aikatauluihin sidottu ja mahdolliset ongelmat ja hidasteet sen hoitamisessa olisivat hankalia jo muutenkin niukalla henkilöstöresurssilla toimivalle Lahden rakennusvalvonnalle. Nykyinen rajapinnan kautta hoidettava tietojen päivitys DVV:lle toimii hyvin. Rakennustiedoilla on kiinteä kytkös väestötietoihin, jotka säilyisivät edelleen DVV:llä.

Rahu-rekisterin tiedot suunnitellaan siirrettäväksi kunta kerrallaan RYTJiin. Miten tämä siirto onnistuu, miten pitkään painitaan kiireellä kokoon pannun ohjelmiston ongelmien kanssa, jää nähtäväksi. Joka tapauksessa kunta joutuisi olemaan tässä aktiivisena toimijana ja tukena, koska ainoastaan kunta tuntee omat rahu-aineistonsa riittävän hyvin. Kun Lahden kaupungille ei koidu mitään hyötyjä tästä valtakunnallisen rekisterin ylläpitäjän muutoksesta, on vaikea perusteella siitä aiheutuvia rahallisia ja henkilöresurssikustannuksia. Lisäksi on huomioitava, että Lahden kaupungin ja DVV:n rahu-rekisterin tiedot poikkeavat jossain määrin toisistaan. Verohallinnolla on omia päivitettyjä rakennustietoja, joita se ei välitä kunnille. Tähän ongelmaan ei tule lakiesityksessä ratkaisua.

Kunta olisi veloitettu vaatimaan kaikista rakennuslupien rakennushankkeista 3D-tietomallit ja postitoimistona toimittamaan ne eteenpäin RYTJiin. Rakennusten 3D-malleista voi kunta saada päivytystietoja omaan 3D-kaupunkimalliinsa, joten niistä olisi Lahden kaupungille myös hyötyä, jos ne ovat meille käytettävässä tietomuodossa.

RYTJin esittelymateriaaleissa kuvataan, kuinka esimerkiksi paloviranomaiset pystyvät RYTJistä saatavien 3D-mallien myötä liikkumaan kohteissa. RYTJiin ei kuitenkaan olla rakentamassa kattavia 3D-kaupunkimalleja rakennusten sisätilatietoineen. Näin yksittäiset rakennusten 3D-tiedostot eivät auta hätätilanteessa mitenkään. On myös huomioitava, että RYTJiin toimitettavat rakennusten suunnitelmamallit poikkeavat valmiin rakennuksen toteumamallista.

Rakennusvalvonnan huomiot esitysluonnoksesta

Esityksellä on kiinteä liityntä valmisteilla olevaan rakentamislakiin. Rakentamislakia koskeva hallituksen esitys sisältäisi säännökset rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavista rakentamisen tiedoista. Näistä tiedoista säädettäisiin rakentamislain esityksen 60 ja 61 §:ssä.

Edellä mainituissa säännöksissä säädettäisiin myös rakentamisen tietojen, kuten katselmusten, suunnitelmamallien, toteumamallien ja rakentamislupien yhteen toimivasta ja koneluettavasta tietomallimuotoisuudesta. Tähän liitettynä todella pitkä siirtymäaika 1.1.2029 asti luo suuren epävarmuuden esitystä kohtaan.

Tietojen julkaiseminen yhteiseen järjestelmään ei poista kuitenkaan rakennusvalvonnan neuvonta- ja ohjausveloitteita, joten toiminnot tulee rakentaa ilman tarvittavia lisävaiheita. Yhden luukun periaatteet eivät valitettavasti rakentamisen osalta ole realismia. On myös

huomioitava, etteivät kuntien rekisteritiedot ole valitettavasti ajantasaisia ja päivittyvät vain uudisrakentamisen osalta rakennuslupamenettelyn kautta.

Korjausrakentamisen sykli on 30 vuotta, joten aineistot voidaan olettaa olevan tietomallipohjaisia tai muutoin oikeellisia n.70 vuoden kuluttua. On vaikea kuvitella, että mitään koottua tietojärjestelmää pystytään käyttämään ilman kuntien asiantuntija neuvontaa.

Tietomalliosaaminen rakennusvalvonnoissa on vielä kehitysvaiheessa ja ratkaisut vaativat uusia henkilöstöresursseja sekä ohjelmistohankintoja.

Rakennusvalvonta yhtyy kuntaliiton huomioihin ehdotettuun tietojen siirtoon ja kustannuksiin

Epäoikeudenmukaista olisi myös se, että kunta olisi vastuussa ulkopuolisen organisaation ylläpitämässä järjestelmässä olevan tiedon oikeellisuudesta. Kuntaliitto pyytää kiinnittämään huomioita RYTJ-lakiluonnoksen 5 § käytettyyn termiin kunnan on 'tallennettava'. Kunnan tehtäväksi ei tule säätää tiedon tallentamista RYTJ:hin. Syke tulee velvoittaa noutamaan tieto kunnan rajapinnasta, jonka kunta on julkaissut tiedonhallintalain mukaisesti. Syke olisi siten vastuussa siitä, että tieto tallentuisi RYTJ:hin sellaisena kuin se kunnan rajapinnan kautta on saatavilla. Lisäksi tiedon jakamisesta muuhun kuin viranomaistehtävään tulisi sopia oikeudenmukaisin periaattein.

Kunnista välitettävien tietojen suuri määrä tuo huomattavia lisäkustannuksia kunnille

Lakiehdotuksen 5 § sekä rakentamislain 60 § ja 61 § mukaisen tietosisällön välittäminen RYTJ:hin kaikkine välivaiheineen on vielä toteutuksena testaamatta. Ei ole tiedossa, minkälaiset kustannukset tämä kunnille aiheuttaisi. On todennäköistä, että toteutus aiheuttaisi kunnille suuria lisäkustannuksia. Olisi syytä arvioida uudelleen, keitä ja mitä tarvetta varten eri vaiheet välitettäisiin ja pohtia vaihtoehtoisia kevyempiä ratkaisumalleja.

Huomioitavaa on, että suuri määrä uusia rajapintoja aiheuttaa kunnille myös jatkuvia ylläpitokustannuksia. Tietoja tulisi vaatia välitettäväksi ainoastaan sellaiselta osin, jotka ovat välttämättömiä perustellun tarpeen kannalta.

2. Yleiset huomiot maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista

Kuten edellä on jo todettu, niin tässä listattuna vielä MRL-lain muutoksiin liittyen seuraavasti:

Yhtenäinen, valtakunnallisesti käyttöönotettava tietomalli on kannatettava asia. Tavoitteeksi olisi syytä ensi vaiheessa asettaa suunnitelmatiedon yhtenäistäminen ja kuntien tukeminen tietomallimuotoisten aineistojen tuottamisessa ja jo voimassa olevien kaavojen koneluettavaan muotoon muuntamisessa. On muistettava, että yhtenäisen suunnitelmatietovarannon hyödyt saadaan vasta, kun myös jo olemassa olevat kaavat on muunnettu edes jossain määrin digitaaliseen muotoon. Tämä on tilanne Lahden kaupungissa jo nyt mutta läheskään kaikissa kaupungeissa ei ole.

Syken pitää lukea tiedot kunnan rajapinnalta ja kunnan vastuu tietojen tallentumisesta RYTJiin päättyy tähän.

Uusi tietomalli ja rajapinnat vaativat sekä rahallisia että henkilöstöresursseja aineistojen muokkaamisessa, prosessien muuttuessa ja ohjelmistojen muutostarpeiden takia. Arvio on, että lisäresurssia tarvitaan myös ylläpitovaiheessa. Tämä kokemus on saatu esimerkiksi KTJ-ylläpidon myötä.

Tavoitteeksi on asetettu, että tilastointi voidaan tehdä uuden järjestelmän kautta. Tavoite on hyvä. Tavoitteeseen ei kuitenkaan päästä, ennen kuin kaikki kaavat on muokattu tietomallin vaatimaan muotoon, mikä vaatii runsaasti työresursseja.

RYTJ:ään tallennettuja tietoja olisi tarkoitus säilyttää pysyvästi, tarkoittanee myös liiteasiakirjoja kuten kaavakarttoja ja selostuksia. Tästä tulee huomattavaa päällekkäisyyttä, kun kuitenkin arkistointivastuu on ja pysyy lakiehdotuksen mukaan kunnalla. Lahden kaupunki ei hyötyisi, vaikka kaava-asiakirjat voisikin arkistoida RYTJiin. Tämä siitä syystä, että kaavoihin liittyy paljon muutakin arkistoitavaa materiaalia kuin RYTJiin välitettäväksi ehdotetut dokumentit. Kaava-asiakirjat ovat osa päätöksenteon arkistoitavaa materiaalia (asianhallinta), joka kannattaa arkistoida samaan paikkaan.

3. Yleiset huomiot koko esitysluonnoksesta

Laki toisi kunnan oman rekisterin ylläpidon lisäksi turhan ja ylimääräisen RYTJin rekisteripidon velvoitteen. Huomioitavaa on, että kunta ei voi korvata omia rekistereitään RYTJin rekisterillä. Kuntien ei ole tarkoituksenmukaista ylläpitää kahta päällekkäistä rekisteriä.

Esitys kaventaa kuntien mahdollisuuksia päättää itsenäisesti taloudestaan, digitaalisista palveluistaan ja siten myös omasta hallinnostaan. kaikki tiedontuotannon kustannukset säilyisivät edelleen kunnilla. valta aineistojen jakelusta ja siihen liittyvien kustannusten perimisestä siirtyy Sykelle.

Ympäristöministeriön ehdotuksessa vastuut ja oikeudet jakaantuvat epäoikeudenmukaisesti. Kunnilla säilyisivät edelleen kaikki tiedon ylläpidon vastuut sekä yhteen toimivuuden toteuttamiseen liittyvät kustannukset, kun taas Syke saisi oikeuden kunnan kustannuksella tuotettujen tietojen hallinnointiin ja jakamiseen.

Tietojärjestelmässä voimassa olevien kaavojen ja vielä keskeneräisten luonnos- tai ehdotusvaiheessa olevien kaavojen tietojen tulee olla selkeästi erotettavissa.

Tietosuoja- ja tietoturvallisuusasiat täytyy olla kunnossa ja niihin kohdistuvat uhat täytyy tunnistaa.

Lain pykälässä 6 puhutaan alueidenkäytön tietoja yksilöivistä tunnuksista: *Pysyvä yksilöivä tunnus olisi koneellisesti tulkittava, ainutkertainen ja pysyvä koko sen elinkaaren aikainen tunnistus. Pysyvä yksilöivä tunnus muodostettaisiin automaattisesti valtakunnallisessa rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä. Kun kaavan tai muun pysyvällä tunnuksella yksilöitävän kohteen tiedot tallennettaisiin ensimmäistä kertaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään, annetaan yksilöllinen ja pysyvä tunnus. Tunnus olisi käytettävissä kunnan ja maakunnan liiton omassa järjestelmässä kaavaprosessin alusta loppuun.* Lahdessa viedään kaavasta alustavat tiedot kaavarekisteriin ja annetaan kaavatunnus jo kaavoitushakemuksen

tullessa kuntaan ja kaikki kaavat löytyvät rekisteristä tunnuksineen viimeistään kaavatyön tullessa työohjelmaan. Onko RYTJ oikea paikka pysyvien tunnusten antamiseen, vai pitäisikö olla jokin muu paikka (vrt. pysyvä rakennustunnus), jos sieltä pysyvän tunnuksen saa vasta ensimmäisen tallennuksen yhteydessä.

RYTJ:ään tallennettuja tietoja olisi tarkoitus säilyttää pysyvästi, tarkoittanee myös liiteasiakirjoja kuten kaavakarttoja ja selostuksia. Tästä tulee huomattavaa päällekkäisyyttä, kun kuitenkin arkistointivastuu on ja pysyy lakiehdotuksen mukaan kunnalla.

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Tietosisältö on varsin laaja. Kaavaehdotusten osalta riittäisi, että tulee tieto uuden kaavaehdotuksen julkaisemisesta ja se löytyisi kunnan verkkosivuilta.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Ei kommentoitavaa.

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Ei kommentoitavaa.

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Lahden kaupungin kannalta on tärkeää, että valtakunnallisen tiedonhallinnan kehityksessä huomioidaan kuntien palvelukokonaisuuden tarpeet niin, että kunnalla on mahdollisuus toteuttaa palvelujaan tehokkaasti eikä digitalisaatoratkaisuista koidu kohtuuttomia lisäkustannuksia. Lahden kaupungin tulee voida itsenäisesti suunnitella ja toteuttaa omat digitaaliset palvelunsa ja hallinnoida tehtävissään syntyviä tietoja. Sillä tulee olla mahdollisuus tarjota maksullisia tietopalveluja, joilla voidaan kattaa osa tiedontuotannon kustannuksista. Kunnalle säädettyihin uusiin velvoitteisiin nähden lakiluonnoksessa esitetyt kustannukset on arvioitu merkittävästi liian pieniksi.

Lakiesitys ei tuo säästöjä kunnan toimintaan. Lahden kaupunki yhtyy Suomen Kuntaliiton oheisen kommenttiin;

Kuntaliiton näkemyksen mukaan ennen lainsäädännön valmistelun etenemistä on välttämätöntä tehdä huolellinen, oikeellinen ja objektiivinen kustannus-hyöty-tarkastelu. Valmistelun aikana tehdyissä selvityksissä viitataan rakennetun ympäristön digitalisaation mahdollistamiin potentiaalsiin hyötyihin, ei ehdotetun kaltaisen RYTJ:n käyttöönotolla saavutettaviin hyötyihin. RYTJ:n todellisia hyötyjä suhteessa yhteiskunnan noin 20 miljoonan euron investointiin tulisi siis objektiivisesti vielä arvioida. Olisi välttämätöntä valmistella myös huolellinen vaikutustenarviointi kunnille aiheutuvista tosiasiallisista kustannuksista sekä ehdotettujen päällekkäisten vastuiden vaikutuksista kuntien palvelutoimintaan.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Lahden kaupungin näkemys on, että RYTJ-kehitystyötä ja -lainsäädäntötyötä on leimannut suuri kiire. Kun tärkeimmän yhteistyötahon eli kuntien, jotka tuottaisivat järjestelmään lähes kaiken tietosisällön, ei ole käyty rakentavaa vuoropuhelua, jäi moni kuntien esiin tuoma ongelma huomiotta. RYTJ-hankkeen yhteydenpito kuntiin on ollut tiedottavaa, ei keskustelevalta. Kuntien esiin tuomia kysymyksiä ei ole kuultu eikä niihin vastattu tai on kuitattu asia toteamalla, että ongelma ratkeaa myöhemmin.

Kaavan tietomallia työstettiin kuntien kanssa yhteistyössä, mutta sen jälkeen on kiire ottanut pääroolin tekemisessä. Tästä johtuen erittäin moni asia oli lainsäädäntötyön alkaessa sopimatta ja keskustelematta. Kun lainsäädäntötyöryhmä on työstänyt lakiesitystä vain neljä kuukautta, on tulos huono ja keskeneräinen. Perusteluna on edelleen työryhmässä todettu, että on kiire ja pitää saada valmista nopeasti. Tämän on myös Lahden kaupungin edustaja yhtenä Kuntaliiton ryhmään pyytämistä asiantuntijoista voinut todeta.

Kuntien perusprosesseihin vaikuttavan lain lausuntoajan rajaaminen lomakauteen ei ole hyväksyttävää. Kuntien luottamuselimet eivät näinä aikoina yleensä kokoontu ja kuntien mahdollisuuksia lausunnon antamiseen on siten supistettu.

Kunnat ovat aktiivisesti lähteneet testaamaan tietomalliluonnoksia niin kaavoituksen kuin rakennusvalvonnan sektoreilla. Esimerkkinä tästä on KAATIO-hanke. KAATIO on valtiovarainministeriön digikannustinavustusta saanut hanke, jossa tuotetaan asema- ja yleiskaavoja valtakunnallisen tietomallin mukaisena eri ohjelmistoilla kuntien todellisissa kaavahankkeissa. Hankkeen vetäjänä toimii Oulun kaupunki ja mukana laaja kuntajoukko, muun muassa Lahden kaupunki. Myös ohjelmistotoimittajat ovat hankkeessa mukana. Nämä digihankkeet tuovat valmistuessaan tärkeää tietoa siitä, tarvitaanko tietomalleihin mahdollisesti muutoksia ja miten ne toimivat käytännön työssä. Ongelmana on, että RYTJ-lakiesitys etenee niin nopeasti, että mitkään pilotit eivät ehdi valmiiksi.

Lahden kaavoituksessa viedään kaavasta alustavat tiedot kaavarekisteriin ja annetaan kaavatunnus jo kaavoitushakemuksen tullessa kuntaan ja kaikki kaavat löytyvät rekisteristä tunnuksineen viimeistään kaavatyön tullessa työohjelmaan. Esitetty menettely, että kaava saisi pysyvän tunnuksen vasta, kun se siirretään RYTJiin, ei ole toimiva.

Vaikka laki koskisi käytännössä vain lain voimaantulon jälkeisiä tietoja, tulisi kuntien käytännössä tehdä muutoksia tietoaaineistoihinsa kokonaisuutena. Kuntien perusrekisterit muodostavat laajemman kokonaisuuden, jossa tiedot päivittyvät tiettyjen prosessien mukaisesti, joten todennäköisesti tietomallien muutokset aiheuttavat muutoksia myös muihin rekisteriosiin ja rekisterien välisiin prosesseihin. Lisäksi vaadittaisiin huomattava määrä uusia rajapintoja kunnan eri järjestelmistä.

RYTJiin tallennettuja tietoja olisi tarkoitus Sykessä säilyttää pysyvästi, tarkoittanee myös liiteasiakirjoja kuten kaavakarttoja ja selostuksia. Tästä seuraa päällekkäisyyttä, kun kuitenkin arkistointivastuu on ja pysyy kunnalla. Lahden kaupunki ei hyötyisi, vaikka kaava-asiakirjat voisikin arkistoida RYTJiin. Tämä siitä syystä, että kaavoihin liittyy paljon muutakin arkistoitavaa materiaalia kuin RYTJiin välitettäväksi ehdotetut dokumentit ja kaava-asiakirjat ovat osa päätöksenteon arkistoitavaa materiaalia (asianhallinta), joka kannattaa arkistoida samaan paikkaan.

Tietoturva herättää myös huolta, kun koko maan rakennus- ja huoneistotiedot sekä rakennusten tietomallit ollaan tallentamassa yhteen paikkaan. Syken olisi hyvä tarkkaan seurata, mitkä tahot RYTJissä olevaa tietoa hyödyntävät ja millaista aineistoa sieltä ladataan omaan käyttöön tai muihin palveluihin.

Tietojärjestelmässä voimassa olevien kaavojen ja vielä keskeneräisten luonnos- tai ehdotusvaiheessa olevien kaavojen tietojen tulee olla selkeästi erotettavissa.

Lakiehdotus sisältää useammassa kohdassa viittauksen asetuksista, joilla tarkennetaan lain sisältöä. Kun kyseessä on näin laaja ja uusi kokonaisuus, on suuri merkitys myös asetuksen määräyksillä, joista ei tässä vaiheessa ole vielä tietoa. Maankäytön ja rakentamisen lainsäädännön muutokset tulisi ensin valmistella yhtenä selkeänä kokonaisuutena ja arvioida kokonaisvaikutukset kattavasti. Sen jälkeen olisi vasta lainsäädännön aika.